

Asia: VN/2245/2020

Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi tekijänoikeuslain ja sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 184 §n muuttamisesta

Vastaajan rooli ja toimiala. Valitse parhaiten kuvaava

1. Tekijä tai esittävä taiteilija (ml. näitä edustavat yhdistykset ja muut organisaatiot)

-

2. Sisältöteollisuus (ml. näitä edustavat yhdistykset ja muut organisaatiot)

-

3. Välittäjät (ml. näitä edustavat yhdistykset ja muut organisaatiot)

-

4. Työntekijä- tai työnantajaliitto

-

5. Kulttuuriperintöorganisaatio (ml. näitä edustavat yhdistykset ja muut organisaatiot)

-

6. Opetus- ja tutkimusalan organisaatio

Muu, mikä? [Opetus- ja tutkimusalan ICT-palvelujen tuottaja]

7. Julkinen sektori

-

8. Kansalainen, kuluttaja tai muu loppukäyttäjä (ml. näitä edustavat yhdistykset ja organisaatiot) tai muu yhteisö

-

Yleistä. Valitkaa jokin näistä, ellei esityksestä ole tarkempaa lausuttavaa

Valitkaa jokin näistä, ellei esityksestä ole tarkempaa lausuttavaa. Jättäkää tällöin vastaamatta tätä seuraaviin kysymyksiin.

-

1. Kysymyksiä esityksestä kokonaisuudessaan

Esityksellä pyritään modernisoimaan tekijänoikeutta ja saattamaan se paremmin vastaamaan digitaalisen ajan vaatimuksia. Onko esitys kokonaisuudessaan oikeansuuntainen?

Kyllä

Esityksessä pyritään saavuttamaan oikeudenmukainen tasapaino tekijöiden ja esittävien taiteilijoiden, sisältöteollisuuden ja muiden kaupallisten toimijoiden sekä yhteiskunnan (ml. kulttuuriperintölaitosten, oppilaitosten ja kansalaisten ja loppukäyttäjien) etujen välillä. Onko esitys kokonaisuudessaan tältä osin oikeansuuntainen?

Kyllä

Puuttuuko esityksestä kokonaan jotain sellaista, mistä olisi tarpeen säätää tässä yhteydessä? Mikä?

-

2. Kysymyksiä tekstin- ja tiedonlouhinnasta (TekL 13 b §, DSM-direktiivin 3 ja 4 artikla)

Tekijänoikeuslakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 13 b § kappaleen valmistamisesta tiedonlouhintaa varten. Pykälällä pannaan täytäntöön DSM-direktiivin 3 artikla (tiedonlouhinta tieteelliseen tarkoitukseen) ja 4 artikla (tiedonlouhinta yleiseen tarkoitukseen). Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun?

Kannatamme sellaisenaan

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia.

Tekstin- ja tiedonlouhinta on ensiarvoisen tärkeää koneoppimisen ja tekoälyn kehittämiselle. Tekoälyn kouluttaminen vaatii suuria datamassoja, joissa tiedon arvo on yksittäisten tietoelementtien suuressa määrässä. Pelkkä data ei sellaisenaan ole arvokasta, vaan datan arvo on siinä, mitä sillä voidaan tehdä, kun dataa jalostetaan informaatioksi ja edelleen tiedoksi, jonka perusteella voidaan tehdä tietoon perustuvia päätöksiä.

DSM-direktiivin 3 artikla on erittäin tärkeä tieteelliselle tutkimukselle ja sitä kautta kaikille eurooppalaisille. Tiedonlouhinnan, tekoälyn ja suurteholaskennan avulla ratkaistaan jokaista koskettavia globaaleja haasteita, kuten ilmastonmuutosta, lääketutkimusta ja pandemioiden torjuntaa. Jotta näihin haasteisiin voidaan vastata, tulee tutkimuspoikkeusta laajentaa koskemaan kaikkea tiedonlouhintaa.

Selvyiden vuoksi lakiesityksessä on syytä tarkentaa, että tiedonlouhintaa varten myös aineiston muokkaus tulee olla sallittua. Esimerkkejä muokkauksesta ovat esimerkiksi aineiston pilkkominen,

mahdollisesti tarpeettomien osien poistaminen, tai muutokset, jolla aineisto saadaan koneen ymmärtämään muotoon.

3. Kysymyksiä teosten käytöstä opetustoiminnassa ja tieteellisessä tutkimuksessa (TekL 14, 18, 19 a, 21, 50 c, 64 c §, DSM-direktiivin 5 artikla)

a. Teosten käyttäminen opetustoiminnassa ja tieteellisessä tutkimuksessa (TekL 14 §:n 1 ja 4 momentti)

Kannatamme sellaisenaan

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Lakiesitys parantaa oppilaitosten edellytyksiä toteuttaa opetusta hyödyntäen erilaisia digitaalisia materiaaleja, kuten tekstejä, kuvia, ja videoita. Covid19-pandemian aikana opetuksessa ja koulutuksessa eri asteilla ja oppilaitoksessa tehtiin pakon sanelemana digiloikka, jonka aikana hyväksi havaittuja käytäntöjä tullaan hyödyntämään jatkossakin. Hallituksen esitys tukeekin digitaalisesti toteutettavaa etäopetusta. Merkittävää on esimerkiksi teoksen esittämisen mahdollistaminen opetuksessa.

Eryteisesti korkea-asteen opinnoissa ja jatkuvassa oppimisessa ajasta ja paikasta riippumaton, opiskelijan itsenäiseen etenemiseen perustuva opetus on osoittautunut toimivaksi. Hallituksen esityksessä tulee huolehtia siitä, että videoitu tai muulla tavoin digitaalisesti tallennettu, oppijan tai opiskelijan myöhemmin katsottavaksi tai muuten kulutettavaksi tarkoitettu tallenne rinnastuu reaaliaikaiseen etäopetukseen opetuksen järjestäjältä tai koulutusasteesta riippumatta.

Jatkuvan oppimisen edistäminen on kirjattu hallitusohjelmaan. DSM direktiivin 5 artikla, joka sulkee täysin avoimen opetuskäytön pois tekijänoikeusrajauksesta, on kuitenkin hyvin ongelmallinen jatkuvan oppimisen näkökulmasta. Etenkin korkeakouluissa tuotetaan nykyisin oppisisältöjä, joita julkaistaan tai voitaisiin julkaista sellaisenaan vapaasti hyödynnettäviksi esimerkiksi MOOC-kursseina. Tekijänoikeuksien vuoksi sisällöistä on kuitenkin poistettava materiaali, jota tekijänoikeusrajoitus ei kata. Vaatimus sisältöjen sallimisesta vain oppilaitoksen opiskelijoille on ongelmallinen myös siksi, että sekä perusopetus- että yliopistolain nojalla opetus on julkista, ja sitä voi paikan päälle tulla seuraamaan kuka tahansa.

Digivisio 2030 on suomalaisten korkeakoulujen yhteishanke, jossa kansalliset oppimisen tietovarannot avataan yksilön ja yhteiskunnan käyttöön. Tavoitteena on vuonna 2030 avoin ja tunnustettu oppimisen ekosysteemi, joka hyödyttää paitsi yksilöä, myös tutkimus- ja innovaatiotoimintaa sekä työelämää. Digivisio siis hyödyttää vahvasti suomalaista yhteiskuntaa kokonaisuutena. Lakiesitys kokonaisuutena auttaa Digivisiota toteuttamaan tavoitettaan, joskin edellä mainitut huomiot tekijänoikeusrajoituksen laajentamisesta tulee huomioida lain jatkovalmistelussa.

Kaiken kaikkiaan opetusmateriaalien avoimutta tulee tukea niin, että etenkin julkisin varoin tuotetut oppimateriaalit olisivat kaikille avoimia ja kaikkien saatavilla. Tämä tukisi niin kansalaisten tasa-arvoa, demokratiaa kuin jatkuvaa oppimista. Osana näiden tavoitteiden toteutumista tekijänoikeuksiin tulee tehdä poikkeus kaikkien oppimateriaalien osalta. Oppimateriaalien tulee niin ikään olla avoimia myös tekstin- ja tiedonlouhinnalle sen toteuttajasta riippumatta.

Lakiehdotuksessa esitetty tutkimuspoikkeus, joka mahdollistaisi erilaisten teksti- tai kuva-aineistojen tai audiovisuaalisten aineistojen käytön tieteellisessä tutkimuksessa, on merkittävä parannus tieteen ja tutkimuksen edellytyksiin. Poikkeus tulee laajentaa myös muuhun TKI-toimintaan, sekä tiedonlouhintaan.

b. Opetuksessa käytettävät kokoomateokset (TekL 18 §)

Kannatamme sellaisenaan

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia.

Kokoomateoksia koskien tulee huomioida edellisessä kohdassa mainitut näkökohdat tekijänoikeuspoikkeuksen laajuudesta koskien kaikkia koulutusasteita, tallennettuja opetustilanteita, oppimateriaalien avoimutta suhteessa oppilaitoksessa kirjoilla oloon, sekä tiedonlouhintaan.

c. Korvausta hallinnoiva yhteishallinnointiorganisaatio (TekL 19 a §)

Suhtaudumme neutraalisti

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

-

d. Julkinen esittäminen (TekL 21 §)

Kannatamme sellaisenaan

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Digitaalinen yhteiskunta vaatii jäseniltään muun muassa monipuolista medialukutaitoa. Audiovisuaalinen materiaali, kuten videot, ovat oleellinen osa nykyaikaista viestintää. Videot ovat nykyään niin taidemuoto kuin tiedonvälityksen väline. Siksi julkisen esittämisen salliminen opetuskäytössä on erittäin kannatettava parannus nykytilaan. Poikkeuksen tulee kuitenkin ylittää myös elokuvaan ja näytelmiin. Lisäksi tulee huomioida lausuntokohdassa 3.a esittämämme huomiot.

e. Opetuskäyttöä koskevan rajoituksen alueellinen soveltaminen (TekL 64 c §)

Kannatamme sellaisenaan

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

-

4. Kysymyksiä kulttuuriperinnön säilyttämisestä (TekL 16.1 §, 16 d ja 16 e §, DSM-direktiivin 6 artikla)

Tekijänoikeuslain 16 §:n 1 momentissa säädettäisiin yleisölle avoimen yleishyödyllisen kirjaston, arkiston tai museon oikeudesta valmistaa kappaleita omissa kokoelmissaan olevasta teoksesta kulttuuriperinnön säilyttämistä varten. Nykyistä 16 d ja 16 e §:ää muutettaisiin niin, että valtioneuvoston asetuksen sijasta arkistoja, kirjastoja ja museoita koskevien säännösten organisatorisesta soveltamisalasta säädettäisiin jatkossa tyhjentävästi 16 e §:ssä. Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun?

Kannatamme sellaisenaan

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Lainsäädännön selkeyden vuoksi erillisen listauksen sijaan lakiin tulee sisällyttää kulttuuriperintölaitoksen määritelmä.

5.1. Yleisiä kysymyksiä, jotka liittyvät kaupallisesta jakelusta poistuneiden teosten käyttöön kulttuuriperintölaitoksissa

a. Kaupallisesta jakelusta poistuneiden teosten käytöstä kulttuuriperintölaitoksissa säädettäisiin 16 g – 16 j §:ssä. Käytön piiriin voisi kuulua ainoastaan kulttuuriperintölaitosten kokoelmiin kuuluvia teoksia. Valmistelussa on lähdetty siitä, että direktiivin salliman ”kaupallisesta jakelusta poistuneen teoksen (tai teosjoukon)” käytön tavoitteena on varmistaa, että sopimuslisenssin tai tekijänoikeuden rajoituksen nojalla tapahtuvalla käytöllä ei olisi merkittäviä kielteisiä vaikutuksia teosten kaupallisiin markkinoihin. Yhdyttekö tähän käsitykseen? Jos ette, miten direktiivin käsite tulisi ymmärtää?

Tekijänoikeuksiin ja niiden pidättämiseen, sekä sopimuslisensseihin yleisesti ottaen liittyy muitakin intressejä kuin pelkästään kaupallisia. Kulttuuriperintöorganisaatioiden mandaatti liittyy kaiken kattavaan yhteisen henkisen ja materiaalisen kulttuuriperinnön säilyttämiseen. Kaupallisesta jakelusta poistuneiden teosten kohdalla voidaan todeta, ettei niillä ole joko alun perinkään ollut merkittävää kaupallista arvoa, tai sillä ei enää ole merkitystä. Teosten kaupalliseen hyödyntämiseen pyrkivä toiminta myöhemminkään ei ole kulttuuriperintöorganisaatioiden agendalla. Näin ollen tekijänoikeuksien vahva puolustaminen nimenomaan kaupallisesta näkökulmasta vaikuttaa tässä yhteydessä ylimitoitetulta.

b. Ehdotetun 16 g §:n mukaan kulttuuriperintölaitoksen kokoelmissa olevan teoksen tai teosten joukon saisi sopimuslisenssin nojalla saattaa yleisön saataviin maantieteelliset rajat ylittävästi (64 d §). Yhdyttekö siihen, että on tarkoituksenmukaista, että yhteishallinnointiorganisaatio tekee arvioinnin siitä, voidaanko käyttöluva teokseen myöntää siten, ettei sillä olisi haitallista vaikutusta käyttöluvan kohteena olevan teosjoukon kaupallisiin markkinoihin? Jos ette, kenen tulisi tehdä tämä arvio ja millä perustein arvio tulee tehdä?

Myös kulttuuriperintöorganisaatioilla tulisi olla mahdollisuus esittää arvionsa. Joissakin tilanteissa myös kolmannen osapuolen näkemys voisi olla perusteltu, etenkin jos yhteishallinnointiorganisaatiolla ei ole vahvaa mandaattia kyseisen tyyppisten teosten edunvalvonnassa tai jos teoksen tekijä on tietoisesti jättäytynyt edunvalvontatoimijoiden ulkopuolelle.

Demokratian ja kansalaisten tasavertaisten osallistumismahdollisuuksien näkökulmasta kaiken tieteen, taiteen ja muun inhimillisen toiminnan tuotosten tulisi yleisesti ottaen olla mahdollisimman laajasti ja avoimesti saatavilla, myös koneellista käyttöä varten.

c. Kaupallisesta jakelusta poistuneiden teosten käyttämisestä tekijänoikeuden rajoituksen nojalla eräissä tapauksissa säädettäisiin 16 h §:ssä. Pykälässä asetetaan tietyt kriteerit, joiden täytyessä teoksen voidaan katsoa poistuneen kaupallisesta jakelusta, ellei tiedossa ole, että teos on edelleen kaupallisessa jakelussa. Kriteerien tavoitteena on helpottaa sen arvioimista, milloin teoksen voidaan (yleensä) katsoa poistuneen kaupallisesta jakelusta. Onko säännöksistä apua sen arvioimisessa, millä edellytyksin teoksia saa käyttää tekijänoikeuden rajoituksen nojalla?

Emme osaa sanoa

d. Ehdotetun 16 j §:n mukaan pääasiallinen vastuu tietojen ilmoittamisesta Euroopan immateriaalioikeusvirastoon olisi kulttuuriperintölaitoksilla. Kielto-oikeuden käyttämisestä voisi ilmoittaa myös yhteishallinnointiorganisaatio. Ehdotukseen ei sisälly säännöksiä ns. yhteyspisteestä (Contact Point), joka päättäisi, mitkä organisaatiot voivat käyttää Euroopan immateriaalioikeusviraston kaupallisesta jakelusta poistuneita teoksia koskevaa tietokantaa. Tarvitaanko Suomessa tällaista yhteyspistettä ja jos tarvitaan, minkä tahon tulisi hoitaa tehtävä?

-

5.2. Tarkemmat pykäläkohtaiset kannat TekL 16 g - 16 j sekä 64 d §:stä

a. Kaupallisesta jakelusta poistuneiden teosten käyttäminen sopimuslisenssin nojalla (TekL 16 g §)

Suhtaudumme neutraalisti

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

-

b. Kaupallisesta jakelusta poistuneiden teosten käyttäminen rajoituksen nojalla eräissä tilanteissa (TekL 16 h)

Suhtaudumme neutraalisti

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

-

c. Kielto-oikeuden käyttäminen (TekL 16 i §)

Suhtaudumme neutraalisti

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

-

d. Kaupallisesta jakelusta poistuneiden teosten käyttöä koskevien tietojen rekisteröinti (TekL 16 j §)

Suhtaudumme neutraalisti

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

-

6. Kysymyksiä sopimuslisenssijärjestelmästä (TekL 26 §, DSM-direktiivin 12 artikla)

a. DSM-direktiivin 12 artiklassa annetaan jäsenvaltioille mahdollisuus säätää vaikutukseltaan laajennetusta kollektiivisesta lisensioinnista. Suomessa hyödynnettäisiin tämä kansallinen liikkumavara säilyttämällä tekijänoikeuslain 26 §:ssä säädetty sopimuslisenssijärjestelmä. Pykälää ehdotetaan kuitenkin direktiivin perusteella tarkennettavaksi. Samassa yhteydessä tehtäisiin eräitä teknisiä ja rakenteellisia muutoksia pykälään. Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun?

Suhtaudumme neutraalisti

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

-

b. DSM-direktiivin 12 artiklan 3 kohdan a-alakohdassa edellytetään yhteishallinnointiorganisaation olevan valtuutustensa perusteella riittävän edustava lisenssin kohteena olevien teosten oikeudenhaltijoiden ja oikeuksien suhteen. Miten riittävä edustavuus varmistetaan, ja miten sitä tulisi arvioida sopimuslisenssiorganisaation hyväksymisen yhteydessä?

-

c. Olennaisimmat muutokset 26 §:ssä koskivat direktiivin 12 artiklan mukaista velvoitetta tiedottaa tekijöille sopimuslisensseistä, tekijän oikeudesta hakea korvausta sekä kielto-oikeuden käyttämisestä. Ehdotus perustuu siihen, että yhteishallinnointiorganisaatiot itse esittävät suunnitelman siitä, miten tekijöille (ja erityisesti ns. ”ulkopuolisille tekijöille”) tiedotetaan direktiivin edellyttämistä asioita. Näin tarvittavat toimenpiteet pysyisivät oikeasuhtaisina tekijöiden etua ajatellen. Onko tämä lähtökohta perusteltu, vai tulisiko tiedottamisesta säätää tarkemmin laissa ns. ”ulkopuolisten tekijöiden” oikeuksien turvaamiseksi? Jos pitäisi säätää tarkemmin, mitä velvoitteita tulisi asettaa?

-

7.1. Alkuperäinen lähetystoiminta

Pykäliin ehdotetaan muutoksia, joiden tavoitteena on selkeyttää nykyisiä, varsin vaikeaselkoisina pidettyjä säännöksiä. Lisäksi ehdotuksella pantaisiin täytäntöön verkkolähetysdirektiiviä siten, että 25 f §:ssä alkuperäiseen lähetystoimintaan rinnastettaisiin lähettäjäyritysten verkko-oheispalvelut (esim. YLE Areena) ja 64 b §:ään tehtävällä muutoksella varmistettaisiin, että alkuperäiseen lähetystoimintaan hankitut oikeudet kattavat myös radiolähetysten sekä television uutis- ja ajankohtaisohjelmien lähettämisen EU:n alueella, ellei toisin ole sovittu. Verkkolähetysdirektiivin 8 artiklan säännökset, jotka koskevat oikeuksien hankkimista silloin, kun lähettäjäyritys ei oman toimintansa puitteissa itse lainkaan lähetä lähetystä, vaan sen tekee jakelijayritys, ehdotetaan sisällytettäväksi alkuperäistä lähetystoimintaa koskevaan 25 f §:ään. Direktiivi mahdollistaa sen, että tällaisissa tapauksissa voidaan nojautua samankaltaiseen lisensiointimalliin kuin edelleenlähetysten yhteydessä. Valmistelussa on arvioitu, että Suomessa ei esiinny direktiivin 8 artiklassa tarkoitettuja tilanteita, eikä siten ole pidetty tarpeellisena käyttää hyväksi direktiivin tarjoamaa mahdollisuutta, että tarvittavia oikeuksia voitaisiin hankkia pakollista kollektiivista hallinnointia koskevan sääntelyn perusteella yhteishallinnointiorganisaatiolta. Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun?

Suhtaudumme neutraalisti

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

-

7.2. Radio- ja televisio-ohjelmien edelleenlähettäminen

Tekijänoikeuslain 25 h §:ssä säädetään radio- ja televisiolähetysten samanaikaisesta ja muuttamattomasta edelleenlähettämisestä. Säännöksillä virtaviivaistetaan lisensiointimarkkinoiden toimintaa tilanteessa, jossa oikeuksien hankkiminen voisi muuten olla haastavaa. Ehdotetuilla säännöksillä pantaisiin täytäntöön verkkolähetysdirektiivin säännökset ja selkeytettäisiin edelleenlähettämistä koskevia säännöksiä. Lisäksi ehdotetaan, että myös lähettäjäyrytysten verkko-oheispalveluiden edelleen lähettäminen olisi mahdollista hankkimalla tarvittavat oikeudet yhteishallinnointiorganisaatiolta sekä edellyttäen, että myös lähettäjäyrytyksen suostumus on saatu. Taustalla on se, että verkko-oheispalveluihin usein estetään pääsy asettamalla teknisiä esteitä, ns. maarajoituksia. Esimerkiksi Ruotsin SVT:n kanavien edelleenlähettämiseen on mahdollista hankkia oikeuksia keskitetysti, mutta tämä ei ole koskenut SVT:n verkko-oheispalveluita. Mikä on kantaanne ehdotettuun ratkaisuun? Voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia vastauksenne yhteydessä.

Suhtaudumme neutraalisti

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

-

8.1. Tekijän korvausoikeus ja korvausten kohtuullistaminen

Esitys sisältää muutoksia tekijöiden ja esittävien taiteilijoiden aseman parantamiseksi hyödyntämissopimuksissa. DSM-direktiivin 18 artiklassa säädetään yleisestä periaatteesta, jonka mukaan tekijä tai esittävä taiteilija on oikeutettu asianmukaiseen korvaukseen teosten kaupallisesta hyödyntämisestä, ja 20 artiklassa korvausta koskevan sopimusehdon sovittelusta muuttuneista olosuhteista johtuen. Voimassa olevan tekijänoikeuslain 29 §:ssä säädetään (direktiiviä laajemmin) kohtuuttoman sopimusehdon sovittelusta, ja pykälän perusteella on mahdollista kohtuullistaa niin alun perin kohtuutonta sopimusehtoa kuin reagoida muuttuneista olosuhteista johtuvaan kohtuullistamistarpeeseen. Näin ollen ehdotetaan vain huomioon otettavien kriteerien laajentamista vastaamaan paremmin direktiivissä lueteltuja arviointikriteerejä. Mikä on kantaanne ehdotettuun ratkaisuun? Voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia vastauksenne yhteydessä.

Suhtaudumme neutraalisti

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

-

8.2. Tekijän oikeus selvitykseen teosten kaupallisesta hyödyntämisestä

Ehdotetun tekijänoikeuslain 30 §:n tarkoituksena on turvata tekijälle mahdollisuus saada tietoa teoksen kaupallisesta hyödyntämisestä. Kysymys on uudesta, pakottavasta säännöksestä. Mikä on kantaanne ehdotettuun ratkaisuun? Voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia vastauksenne yhteydessä.

Suhtaudumme neutraalisti

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

-

8.3. Tekijän oikeus perua oikeudenluovutus

Ehdotetussa 31 §:ssä säädettäisiin tekijän oikeudesta perua oikeudenluovutus, mikäli teosta ei ole hyödynnetty laissa säädetyssä ajassa. Kysymys on pakottavasta säännöksestä, mistä johtuen nykyiset tahdonvaltaiset, teostyyppikohtaiset säännökset poistettaisiin tekijänoikeuslaista. Ainoana poikkeuksena olisivat elokuvateoksia koskevat säännökset, jotka säilyisivät ennallaan, mutta muuttuisivat pakottaviksi. Mikä on kantaanne ehdotettuun ratkaisuun? Voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia vastauksenne yhteydessä.

Suhtaudumme neutraalisti

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

-

8.4. Kustannussopimuksia koskevasta erityissääntelystä

Ehdotetussa 35 – 37 §:ssä säädettäisiin kustannussopimuksista. Säännöksiä on muutettu tavoitteena modernisoida voimassa olevia kustannussopimuksiin liittyviä säännöksiä. Mikä on kantaanne ehdotettuun ratkaisuun?

Suhtaudumme neutraalisti

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

-

8.5. Tekijän oikeus rinnakkaistallentaa tieteellinen artikkeli

Ehdotetussa 38 §:ssä säädettäisiin tekijän oikeudesta rinnakkaistallentaa tieteellinen artikkeli. Mikä on kantaanne ehdotettuun ratkaisuun?

Kannatamme sellaisenaan

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

Nykyisen julkaisumallin ongelmat ja avoimen tieteen suositukset on huomioitu ansiokkaasti lakiesityksen valmistelussa. Tieteellisen artikkelin kirjoittajan oikeudet siirtyvät tavanomaisesti artikkelin julkaisevalle lehdelle tai kustannusyhtiölle. Oikeus rinnakkaistallentamiseen on äärimmäisen tärkeä ja ehdottoman kannatettava parannus kirjoittajan asemaan ja oikeuksiin. Avoin saatavuus parantaa artikkelin näkyvyyttä ja meritoi kirjoittajaa. Samoin lisätään uuden tiedon ja tutkimuksen saatavuutta paitsi toisten tutkijoiden, myös esimerkiksi tiedettä popularisoivien toimittajien ja kiinnostuneen yleisön keskuudessa. Etenkin julkisesti tuotettu tieto tulee julkaista FAIR-periaatteiden (löydettävä, saavutettava, yhteentoimiva ja uudelleenkäytettävä) mukaisesti. FAIR-periaatteiden noudattamisesta on linjattu EU:n neuvostossa vuonna 2016 (<https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-9526-2016-INIT/en/pdf>) ja ne ovat myös osa

8.6. Esittävän taiteilijan yksinoikeuden laajentaminen

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi tekijänoikeuslain 45 §:ää siten, että kuvatallenteelle tallennetun esityksen tekijänoikeudellinen suoja laajenisi vastaamaan lähtökohtaisesti äänitallenteelle tallennetun esityksen oikeuksia. Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun?

Suhtaudumme neutraalisti

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

-

8.7. Tekijänoikeuksista vapaista (public domain) teoksista otetut valokuvat (TekL 49 a §, DSM-direktiivin 14 artikla)

Valokuvaajan lähioikeutta ehdotetaan kavennettavaksi siten, että valokuva teoksesta, jonka suoja-aika on päättynyt, ei tulisi valokuvaajan lähioikeussuojan piiriin. Tavoitteena on varmistaa, että toisella suojamuodolla ei voida estää tekijänoikeudesta vapaiden (public domain) teosten käyttämistä. Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun?

Suhtaudumme neutraalisti

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

-

9.1. "Lyhyet otteet"

DSM-direktiivin 15 artiklan mukaisesta lehtikustantajan lähioikeudesta säädettäisiin tekijänoikeuslain 50 §:ssä. Uudella lähioikeudella suojattaisiin lehtikustantajan oikeutta määrätä lehtijulkaisun saattamisesta yleisön saataviin tietoverkoissa tietoyhteiskuntapalvelun tarjoajan toimesta. Direktiivissä suojan kohde jää jokseenkin avoimeksi, ja suojan kohde on rekonstruoitu siten, että se mahdollisimman hyvin kattaisi sellaiset käyttömuodot (käyttö uutisseuranta- ja uutiskoostepalveluissa), joita direktiivissä on tavoiteltu. Eräänä haasteena on kysymys siitä, miten tulisi suhtautua direktiivin säännökseen, jonka mukaan suojan piiriin eivät kuulu "erittäin lyhyet otteet tai yksittäiset sanat". Direktiivissä ei määritellä tarkkaa rajaa sille, minkälaiset otteet ovat sallittuja, eikä sellaista aseteta myöskään 50 §:ssä. Sen sijaan säännöksessä lähtökohtana on, että myös epäolennaisten otteiden toistuva käyttö voi loukata tekijänoikeutta, ja sen perusteella on ehdotettu sanamuotoa, joka vastaa nykyistä tietokantasuojaa (tietokantadirektiivissä on vastaavanlainen konstruktio, eli myös tietokannan epäolennaisten osien toistuva käyttö voi kuulua yksinoikeuden piiriin). Valmistelun aikana työpajoissa toivottiin, että ainakin otsikko olisi laissa säädetty "vapaaksi". Jos pidätte tarpeellisena, että laissa säädetään tietty sana- tai merkkimäärä, jonka käyttö olisi aina sallittua, niin minkä pituinen sana- tai merkkimäärän tulisi olla? Miten vastaavasti määriteltäisiin muiden suojan kohteiden (esim. valokuva tai audiovisuaalinen aineisto) osalta sallitun käytön määrä?

-

9.2. Lehden toisintaminen toisessa sanoma- tai aikakauslehdessä (voimassa oleva TekL 23 §)

Valmistelussa on arvioitu, että voimassa olevan TekL 23 §:n säilyttäminen ei ole mahdollista, sillä siinä on olennaisesti kysymys sanoma- tai aikakauslehden kilpailijan (toisen sanoma- tai aikakauslehden taholta, joka on samalla myös tietoyhteiskunnan palvelu) oikeudesta toisintaa sanoma- tai aikakauslehdessä julkaistu artikkeli, joka lienee lähtökohtaisesti laajempi kuin ”erittäin lyhyt ote tai yksittäiset sanat”. Yhdyttekö tähän arvioon? Jos ette, millä perustein tulisi katsoa, että kilpaileva sanoma- tai aikakauslehti ei käytä hyväkseen sanoma- tai aikakauslehden tekemiä investointeja sisällöntuotantoon, jonka johdosta uutisartikkelin toisintaminen olisi sallittua suoraan lain nojalla, kun sen sijaan vastaavan pituisen otteen käyttäminen esimerkiksi uutiskooste- tai uutisseurantapalvelussa olisi kiellettyä?

9.3. Internetin hakupalvelut

Direktiivin 15 artiklassa tai sen esitöissä ei ole mainintaa siitä, että sanoma- ja aikakauslehden lähioikeudella olisi vaikutusta internetin hakupalveluihin (esim. Google hakupalvelu, Bing, Ecosia ym). Lähtökohtaisesti voidaan katsoa, että direktiivillä ei ole tarkoitettu olevan vaikutusta hakupalveluiden toimintaan ja että direktiivissä olevaa viittausta siihen, että linkittäminen ei kuulu yksinoikeuden piiriin, voidaan tulkita samansuuntaisesti. Toisaalta direktiivissä ei nimenomaisesti myöskään suljeta pois tämänkaltaisia tietoyhteiskuntapalveluiden tarjoajia yksinoikeuden soveltamisalasta. Onko sanoma- tai aikakauslehden lähioikeussuojan yhteydessä tarpeen ottaa kantaa hakupalveluiden toimintaan? Jos on, miten asiaan tulisi ottaa kantaa esityksessä?

Vapaa tiedonvälitys ja toimiva demokratia hyötyvät mahdollisimman laajasta tiedon ja datan liikkuvuudesta.

9.4. Tekijöiden osuus lehtikustantajan saamista korvauksista

Ehdotuksen (ja DSM-direktiivin) mukaan tekijällä on oikeus asianmukaiseen osuuteen lehtikustantajan saamista korvauksesta. Tulisiko tekijöiden osuutta määritellä tarkemmin laissa? Jos katsotte, että tekijöiden osuus korvauksesta tulee määritellä, tulisiko sen olla prosenttiosuus vai jotain muuta? Minkä suuruinen osuus?

Emme osaa sanoa

9.5. Tarve sopimuslisenssisäännökselle tekijöiden korvausosuuden hoitamiseksi

Sanoma- ja aikakauslehdet sisältävät suuren määrän eri aineistoja. Jotta lehtikustantajat välttyisivät neuvottelemasta kunkin tekijänoikeuden haltijan kanssa erikseen asianmukaisista korvauksista, voi olla molemmille osapuolille helpompaa, että asia hoidettaisiin sopimuslisenssisäännöksellä joka mahdollistaisi sen, että lehtikustantaja voisi neuvotella yhteishallinnointiorganisaation kanssa keskitetysti korvausosuudesta ja korvaukset tilitettäisiin organisaation kautta tekijänoikeuden haltijoille. Pitäisikö lakiehdotukseen lisätä asiaa koskeva sopimuslisenssisäännös? Voitte halutessane perustella kantaanne lyhyesti vastauksenne yhteydessä.

Emme osaa sanoa

Jos yllä oleva vastauskenttä loppui kesken, voitte jatkaa tässä.

9.6. Sanoma- tai aikakauslehden lähioikeussuoja - arvio ehdotetusta TekL 50 §:stä kokonaisuudessaan

Arvioikaa nyt ratkaisua kokonaisuudessaan. Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun?

Suhtaudumme neutraalisti

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja tai muutosehdotuksia

10.1. Onko ratkaisussa riittävästi huomioitu eri perusoikeuksien välistä tasapainoa?

Verkkosisällönjakopalvelun tarjoajien vastuusta säädettäisiin tekijänoikeuslain uudessa 6 a luvussa. Sen mukaan verkkosisällönjakopalvelun tarjoaja olisi vastuussa tekijänoikeuden loukkauksesta, joka aiheutuu siitä, että sisällön tuottaja (direktiivissä käytetään ilmaisua ”käyttäjä”) on tallentanut palveluun aineistoa, joka loukkaa tekijänoikeutta. Palvelun tarjoaja ei kuitenkaan olisi vastuussa tekijänoikeuden loukkauksesta, jos palvelun tarjoaja on ryhtynyt asianmukaisiin ja oikeasuhtaisiin toimenpiteisiin luvan hankkimiseksi tekijältä tai estänyt tekijän tai tämän puolesta toimivan pyynnöstä pääsyn tekijänoikeutta loukkaavaan aineistoon. Direktiivin mukaisilla säännöksillä vahvistetaan tekijänoikeuden toimeenpanoa verkkosisällönjakopalveluissa ja tekijän mahdollisuutta määrätä teoksestaan. Direktiivin vaatimusten mukaisesti säädettäisiin siitä, miten tulisi välttää sitä, että estetään pääsy tekijänoikeutta loukkaamattomaan aineistoon, sekä keinoista, joilla direktiivin vaatimusten mukaisesti parannetaan sisällön tuottajien oikeusturvaa. Direktiivin sääntely on hyvin perusoikeusherkkää ja direktiivin toimeenpanossa on otettava huomioon tekijöiden omistusoikeus, palvelun tarjoajien elinkeinovapaus ja sisällön tuottajien sananvapaus. Direktiivin toimeenpanossa on pyritty perusoikeusmyönteiseen ja eri perusoikeuksien välistä tasapainoa huomioivaan täytäntöönpanoon. Onko tässä tavoitteessa onnistuttu yleisellä tasolla? Ellei, millä perusteella katsotte, että ehdotettu sääntely on perusoikeuksien vastainen?

Kyllä

Tässä voitte perustella tarkemmin. Perustelkaa mielellään viittaamalla siihen perustuslakivaliokunnan, EU-tuomioistuimen tai Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisuun, johon tukeudutte. Kertokaa myös, miten esitystä tulee mielestänne korjata, ja perustelkaa muutosehdotukset perusoikeuksien toteutumisen kannalta.

10.2. Sananvapautta koskevien tekijänoikeuden rajoitusten vahvistaminen (uusi TekL 23 §)

Ehdotetussa uudessa 23 §:ssä säädettäisiin oikeudesta käyttää teosta toisessa teoksessa, eli tarkemmin sanottuna mahdollisuudesta käyttää teosta karikatyyrissä, parodiassa ja pastississa sekä teoksen satunnaisesta sisällyttämisestä toiseen teokseen. Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun? Voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia vastauksenne yhteydessä.

Suhtaudumme neutraalisti

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

-

10.3. Pykäläkohtaiset huomiot uudesta 6a luvusta

a. TekL 55 a §:ssä säädettäisiin verkkosisällönjakopalvelun tarjoajan vastuusta. Mikä on kantaanne ehdotettuun ratkaisuun?

Suhtaudumme neutraalisti

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

-

b. Ehdotetussa 55 b §:ssä säädettäisiin verkkosisällönjakopalvelun tarjoajan tiedonantovelvoitteesta. Mikä on kantaanne ehdotettuun ratkaisuun?

Suhtaudumme neutraalisti

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

-

c. Ehdotetussa 55 c §:ssä säädettäisiin verkkosisällönjakopalvelun tarjoajan velvollisuudesta estää yleisön pääsy aineistoon. Mikä on kantaanne ehdotettuun ratkaisuun?

Suhtaudumme neutraalisti

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

-

d. Ehdotetussa 55 d §:ssä säädettäisiin kiellosta esittää perusteettomia poistovaatimuksia. Mikä on kantaanne ehdotettuun ratkaisuun?

Kannatamme sellaisenaan

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

-

e. Ehdotetussa 55 e §:ssä säädettäisiin sisällön tuottajalle annettavasta ilmoituksesta. Mikä on kantaanne ehdotettuun ratkaisuun?

Suhtaudumme neutraalisti

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

-

f. Ehdotetussa 55 f §:ssä säädettäisiin verkkosisällönjakopalvelun tarjoajan velvollisuudesta tarjota keinoja erimielisyyksien selvittelyyn palvelussa. Mikä on kantaanne ehdotettuun ratkaisuun?

Suhtaudumme neutraalisti

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

-

g. Ehdotetussa 55 g §:ssä säädettäisiin palauttamispyyntöä. Mikä on kantaanne ehdotettuun ratkaisuun?

Suhtaudumme neutraalisti

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

-

h. Ehdotetussa 55 h §:ssä säädettäisiin tekijänoikeusriitalautakunnasta. Mikä on kantaanne ehdotettuun ratkaisuun? Voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia vastauksenne yhteydessä.

Suhtaudumme neutraalisti

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

-

i. Ehdotetussa 55 i §:ssä säädettäisiin asian käsittelystä tekijänoikeusriitalautakunnassa. Mikä on kantaanne ehdotettuun ratkaisuun?

Suhtaudumme neutraalisti

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

-

j. Ehdotetussa 55 j §:ssä säädettäisiin tekijänoikeusriitalautakunnan ratkaisujen julkisuudesta. Mikä on kantaanne ehdotettuun ratkaisuun?

Suhtaudumme neutraalisti

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

-

k. Ehdotetussa 55 k §:ssä säädettäisiin hyvityksestä ja vahingonkorvauksesta. Mikä on kantaanne ehdotettuun ratkaisuun?

Suhtaudumme neutraalisti

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

-

l. Ehdotetussa 55 l §:ssä säädettäisiin hyvityksestä ja vahingonkorvauksesta. Mikä on kantaanne ehdotettuun ratkaisuun?

Suhtaudumme neutraalisti

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

m. Ehdotetussa 55 m §:ssä säädettäisiin riitojen käsittelyä koskevista sopimusehdoista. Mikä on kantanne ehdotettuun ratkaisuun?

Suhtaudumme neutraalisti

Tässä voitte perustella kantaanne ja esittää vaihtoehtoisia ratkaisuja ja muutosehdotuksia

11.1. Neuvottelumekanismi (13 artikla)

DSM-direktiivin 13 artiklan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava mahdollisuus saada apua puolueettomalta elimeltä tai sovittelijalta sopimusneuvotteluissa audiovisuaalisten teosten saattamiseksi yleisön saataviin tilausvideopalveluissa. Valmistelussa on arvioitu, että lainsäädäntömme ei aseta esteitä sille, että osapuolet, joilla on lisensiointiin liittyviä vaikeuksia, voivat saada apua sopimukseen pääsemiseksi, esimerkiksi sovittelijoilta asianajajaliiton kautta tai Keskuskauppakamarin sovittelijoilta? Yhdyttekö tähän käsitykseen? Jos ette, miksi?

11.2. Kustantajan oikeus hyvityksiin (16 artikla)

DSM-direktiivin 16 artiklan mukaan jäsenvaltiot voivat säätää, että kustantajalla on oikeus osuuteen siirrettyjen oikeuksien nojalla maksetuista hyvityksistä. Tekijänoikeuslain 19 §:n mukaan tekijä ei voi luovuttaa toiselle oikeuttaan lainauskorvaukseen, eikä oikeus lainauskorvaukseen siirry kustantajalle kustannussopimuksen nojalla. Vastaavasti tekijänoikeuslain 26 a §:ssä säädettyä hyvitystä yksityisestä kopiointista maksetaan vain alkuperäisille oikeudenhaltijoille, eikä hyvitykseen ole subjektiivista oikeutta. Valokopiointia koskevan tekijänoikeuden rajoituksen nojalla kerättävät korvaukset maksetaan käytännössä yhteishallinnointiorganisaation tilityssäntöjen perusteella, mikä mahdollistaa myös korvausten maksamisen kustantajille. Valmistelussa nykytilannetta ei ole pidetty tarpeellisena muuttaa. Yhdyttekö tähän käsitykseen? Jos ette, miksi?

11.3. Vaihtoehtoinen riitojenratkaisumenettely (DSM-direktiivin 21 artikla)

DSM-direktiivin vaihtoehtoista riitojenratkaisumenettelyä koskevan 21 artiklan osalta ei ehdoteta muutoksia voimassaolevaan tekijänoikeussääntelyyn. Valmistelussa on katsottu, että nykyinen lainsäädäntö ei aseta esteitä vapaaehtoisten vaihtoehtoisten riidanratkaisumenetelmien käytölle ja sille, että tekijä tai esittävä taiteilija voisi valtuuttaa esimerkiksi tekijöitä tai esittäviä taiteilijoita edustavan organisaation toimimaan puolestaan myös vapaaehtoisessa vaihtoehtoisessa riidanratkaisussa, kuten välimiesmenettelyssä tai sovittelussa. Yhdyttekö tähän näkemykseen? Jos ette, miksi?

12.1. Kuvailu tekijänoikeusjärjestelmän yleisestä merkityksestä

Esityksen vaikutusarvioinnissa (luku 4.2.) on kuvailtu tekijänoikeusjärjestelmän merkitystä yleisesti. Kuvailuun ei ole lisätty sellaista taustatietoa, joka ilmenee jo HE-luonnoksen 1 ja 2 luvusta, joissa

kuvaillaan direkttiivien sisältöä ja kansallista sääntelytarvetta. Kuvailuun on sisällytetty tekijänoikeusjärjestelmän kansantaloudellista merkitystä, tekijänoikeuden merkitystä luovien alojen ammattilaisten ja luovien alojen yritysten kannalta, sekä laajemmin osana yhteiskunnan tiedonvälitystä ja innovaatioiden edistämistä. Onko kuvailussa virheitä tai puutteita? Onko sitä tarpeen täydentää, ja jos on, miten?

-

12.2. Ehdotusten vaikutukset asiaryhmittäin

a. Tekijänoikeuden rajoituksia ja sopimuslisenssiä koskevat ehdotukset. Onko kuvailussa virheitä tai puutteita? Onko sitä tarpeen täydentää, ja jos on, miten?

-

b. Sopimusehtojen sääntelyyn (tekijöiden ja esittävien taiteilijoiden asema sopimussuhteissa) liittyvien muutosten vaikutukset. Onko kuvailussa virheitä tai puutteita? Onko sitä tarpeen täydentää, ja jos on, miten?

-

c. Tekijänoikeuden lähioikeuksiin ehdotettujen muutosten pääasialliset vaikutukset (esittävien taiteilijoiden suojan laajentaminen, lehtikustantajan lähioikeus). Onko kuvailussa virheitä tai puutteita? Onko sitä tarpeen täydentää, ja jos on, miten?

-

d. Verkkosisällönjakopalvelun tarjoajan vastuuta koskevan sääntelyn vaikutukset. Onko kuvailussa virheitä tai puutteita? Onko sitä tarpeen täydentää, ja jos on, miten?

-

13. Kysymyksiä perusoikeusarvioinnista

HE-luonnoksen 12 luvussa esitystä arvioidaan perusoikeuksien toteutumisen ja lainsäätämisyjärjestyksen kannalta. Onko analyysissä puutteita, esimerkiksi puuttuuko sellaista perustuslakivaliokunnan tai EU-tuomioistuimen ratkaisukäytäntöä, joka olisi asian arvioimisessa tarpeen ottaa huomioon? Jos puuttuu, mitä tulisi lisätä?

-

14. Muut yksityiskohdat, joista haluatte lausua

Onko esityksessä muita yksityiskohtia, joita haluatte kommentoida, kuten siirtymäsäännökset, lakien voimaantulo, lain seuranta ja toimeenpano tai jotain muuta vastaavaa?

-

Yhteenveto keskeisistä huomioista

Tässä voitte halutessanne esittää lyhyen yhteenvedon lausuntonne keskeisistä huomioista ja kannanotoista.

CSC kiittää mahdollisuudesta saada lausua luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi tekijänoikeuslain ja sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 184 §n muuttamisesta. CSC – Tieteen tietotekniikan keskus Oy on Suomen valtion ja korkeakoulujen omistama erityistehtäväyhtiö. Palvelemme laajasti koko yhteiskuntaa tuottamalla teknologiapalveluja ja -ratkaisuja TKI-toiminnalle, koulutukselle, kulttuurille ja julkishallinnolle.

CSC kiittää nyt lausunnolla olevan lakiehdotuksen ansiokkaasta valmistelusta, ja erityisesti sidosryhmien kattavasta osallistamisesta valmisteluvaiheessa järjestetyillä työpajoilla. Työpajatyöskentely tarjosi poikkeuksellisen mahdollisuuden saada tietoa ja tuoda omia näkemyksiä esiin jo varhaisessa vaiheessa, ja tilaisuuden eri näkökulmien edustajille keskinäiseen vuoropuheluun ja toisten kantojen parempaan ymmärtämiseen.

Lakiehdotuksella toimeenpantava Euroopan neuvoston ja parlamentin direktiivi (EU) 2019/790 tekijänoikeudesta ja lähioikeuksista digitaalisilla sisämarkkinoilla (DSM-direktiivi) herätti runsaasti keskustelua valmistelunsa aikana sekä EU:n toimielimissä että kansalaisyhteiskunnassa. Direktiivissä on jouduttu yhteensovittamaan hyvin erilaisia, toisilleen ristiriitaisia intressejä ja tavoitteita, eivätkä näin tehdyt kompromissit välttämättä vastaa käytännön tarpeita digitalisoituneessa maailmassa. DSM-direktiivin nimessä esiintyy sana digitaaliset sisämarkkinat, mutta siitä huolimatta itse direktiivi on ristiriidassa digitaalisten sisämarkkinoiden strategisten tavoitteiden kanssa. Direktiivin onkin arvioitu tarvitsevan päivitystä, kun sen vaikutukset nähdään käytännössä. Mahdollisesti tästä syystä direktiivin implementointi kansalliseen lainsäädäntöön on viivästynyt useissa EU-maissa.

Lakiehdotus kuitenkin myös parantaa tieteen, tutkimuksen ja koulutuksen tilannetta monilta osin. Kiitettävää on direktiivin ja lakiehdotuksen periaate ”oikeus lukea on oikeus louhia” -periaate ja ehdoton oikeus tekstin- ja tiedonlouhintaan tieteellisessä toiminnassa, sekä tekijöiden oikeus rinnakkaistallennukseen ja laajempi oikeus teosten käyttöön opetustoiminnassa ja tieteellisessä tutkimuksessa. Näiltä osin ehdotus parantaa tieteellistä sananvapautta ja tieteellisen tutkimuksen sekä opetuksen ja koulutuksen edellytyksiä.

Tekstin- ja tiedonlouhinta

Teknologinen kehitys ja yhteiskunnan digitalisaatio etenevät sellaista vauhtia, että DSM-direktiivi ja sen pohjalta nyt ehdotettu lakiuudistus jäävät puutteelliseksi käytännön tarpeita ajatellen. Tekstin- ja datanlouhinnan rajoittaminen ainoastaan tieteellisiin tarkoituksiin heikentää yritysten TKI-mahdollisuuksia ja siten Euroopan kilpailukykyä. Erityisesti eurooppalaisten dataan perustuvien pk-yritysten ja start up -yritysten toimintaedellytykset heikkenevät ja muualla toimivien yritysten kilpailuetu suhteessa niihin kasvaa.

Datatalouden johtava valtio on Yhdysvallat, Kiina kannoillaan. Sadasta suurimmasta datatalouden alalla toimivasta yrityksestä 41 on amerikkalaisia, 45 Aasian ja Tyynenmeren alueelta (lähinnä kiinalaisia) ja vain 12 eurooppalaista, suurimpien ollessa yhdysvaltalaisia ja kiinalaisia. Yritysten arvolla mitattuna ero on musertava: sadan suurimman datatalousyrityksen joukossa yhdysvaltalaisien yritysten osuus on lähes 70%, eurooppalaisten yritysten jäädessä yhteensä 3 prosenttiin. (UNCTAD: Digital Economy Report 2021, https://unctad.org/system/files/official-document/der2021_en.pdf).

Euroopan komission mukaan datatalouden tämän hetkinen kokonaisarvo EU27+UK -alueella on tällä hetkellä noin puoli miljardia euroa. Määrän ennustetaan eri skenaarioiden mukaan kasvavan jopa yli miljardiin vuoteen 2025 mennessä. (EC. The European Data Market Monitoring Tool. https://ec.europa.eu/newsroom/dae/document.cfm?doc_id=68015)

Euroopassa datatalouden kasvua on estänyt tekijänoikeuden tai lähioikeuksien rajoitukset tiedonlouhintaan, kun taas Yhdysvalloissa ja monissa muissa maissa tekijänoikeuslainsäädäntö ei ole estänyt sitä. On myös huomattava, että laaja poikkeus koneelliselle tekstin- ja tiedonlouhinnalle ei ole ristiriidassa tekijöiden etujen kanssa, kuten Yhdysvalloissa käytössä oleva ns. Fair Use -doktriini osoittaa.

Euroopan komission helmikuussa 2020 julkaisemassa digitaalisessa tulevaisuuden strategiassa ja datastrategiassa muun muassa tekoälyn hyödyntäminen on keskeisessä osassa. Tekoälyn kehittäminen mahdollistaa useita hallitusohjelmaan kirjattuja tavoitteita niin digitalisaation kuin paremman hallinnon saralla, ja sen tärkeydestä kertoo myös valtiovarainministeriön tekoälyn ja digitalisaation tutkimukselle asettama valtakunnallinen asiantuntijaryhmä, joka pohtii teknologioiden tutkimuksen tulevaisuutta ja niiden yhteiskunnallisia seurauksia.

Suurten datamassojen käsittely koneoppimisen ja tekoälyn keinoin mahdollistaa asioiden välisten yhteyksien ja riippuvuuksien sekä toistuvien mallien havaitsemisen, joita perinteisillä tutkimusmenetelmillä ei voida tutkia. Globaalit haasteet, kuten ilmastonmuutos, lääketieteellinen tutkimus ja esimerkiksi pandemioiden vastainen tutkimus ratkaistaan hyödyntämällä olemassa olevia aineistoja yhdistettynä suurteholaskentaan. Eurooppalainen tiede on juuri astumassa uuteen aikakauteen, kun yhteiseurooppalainen kymmenen maan konsortio hankki osana EuroHPC-ohjelmaa Suomeen sijoitetun LUMI-supertietokoneen, jonka resursseja voivat myös yritykset käyttää. LUMI ja useat muut tiedeinfrastruktuurit hyödyntävät täysimääräisesti tutkimusta ja sen kautta Euroopan kansalaisia vain, jos niiden käyttäjät voivat hyödyntää datamassoja ja tiedonlouhinta tieteellisen työn lisäksi myös muussakin TKI-toiminnassa.

Kansallisen ja eurooppalaisen datatalouden edistämiseksi tekstin- ja tiedonlouhinta-oikeutta tulee siis laajentaa koskemaan tieteellisen tutkimuksen lisäksi kaikkea mahdollista käyttöä. On toivottavaa, että Euroopassa havahdutaan DSM-direktiivin ongelmallisuuteen ja negatiivisiin vaikutuksiin EU:n strategisille tavoitteille, ja direktiivin 3 ja 4 artiklaa tarkastellaan lähitulevaisuudessa uudelleen. Digitalisaation ymmärtäminen systeemisena muutoksena on tämän keskustelun ytimessä. Jotta EU:n digitaalisia sisämarkkinoita voidaan edistää, on välttämätöntä luoda uusia toimintamalleja, jotka

tukevat datan hyödyntämistä uusilla tavoilla. Näin luodaan Suomeen ja koko Eurooppaan uutta osaamista, työllisyyttä, innovaatioita ja kilpailukykyä.

Teosten käyttäminen opetustoiminnassa ja tieteellisessä tutkimuksessa

Teosten käyttöön opetustoiminnassa ja tieteellisessä tutkimuksessa esitetään merkittäviä parannuksia. Kuitenkin erityisesti Covid19-pandemian aiheuttama pakollinen digiloikka opetuksen ja koulutuksen kaikilla asteilla on nostanut esiin haasteita, joita ehdotettava lakiesitys ei kokonaan ratkaise. Mahdollisuus esittää teoksia digitaalisessa etäopetuksessa oppilaitoksen opiskelijoille on kannatettava parannus. Lain jatkovalmistelussa tulee kuitenkin huomioida opetus nyt esitettyä laajemmin. Erityisesti tulee sallia vastaava käyttöoikeus niin sanottujen MOOC-kurssien (Massive Open Online Course) osalta. MOOC-kurssit ovat pääsääntöisesti kaikille avoimia kursseja, joiden suorittamisesta voi toisinaan saada esimerkiksi opintopisteitä tai sertifikaatin, vaikkei oppija olisikaan oppilaitokseen rekisteröity opiskelija. Poikkeuksen ylettäminen myös muuhun opetukseen ja koulutukseen tukisi vahvasti myös hallitusohjelman jatkuvaan oppimiseen liittyviä tavoitteita, huomioiden kuitenkin, että rajaus perustuu DSM-direktiivin 5 artiklaan.

Epävarmuus ja ennakoimattomuus tekijänoikeuden vaikutuksesta tutkimukseen ja varsinkin internetissä vapaasti saatavilla olevien, lisensoimattomien aineistojen suhteen, on merkittävä este tieteelliselle tutkimukselle, mikä saattaa aiheuttaa sen, että varsinkin innovatiivista ja poikkitieteellistä tutkimusta jää tekemättä. (Salokannel, M. Tekijänoikeus ja tutkimuksen raaka-aineet – Uuden teknologian haasteet tekijänoikeudellisesti suojatun materiaalin tutkimuskäytölle. https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/42455/Salokannel_Tekija_noikeus_ja_tutkimuksen_raaka_aineet.pdf?sequence=2&isAllowed=y) Erityisesti niin sanotuissa ihmistieteissä tutkimusmateriaali voi olla erilaisia teksti- ja media-aineistoja.

Teosten käyttö kulttuuriperintölaitoksissa

CSC kannattaa esityksen nykyistä laajempia oikeuksia teosten käytöstä ja valmistuksesta kulttuuriperintölaitoksissa. Lainsäädännön selkeyden kannalta katsomme kuitenkin, että erillisen listauksen sijaan lakiin sisällytettäisiin kulttuuriperintölaitoksen määritelmä, johon sopivat organisaatiot olisivat automaattisesti lain tarkoittamia organisaatioita. Kaupallisesta jakelusta poistuneiden teosten määrittelyä varten selkeämpi olisi esimerkiksi tiettyyn julkaisuvuoteen tai vuosimäärään julkaisusta sidottu määritelmä.

Tekijän oikeus tieteellisen artikkelin rinnakkaistallennukseen

Tekijän oikeus rinnakkaistallentaa tieteellinen artikkeli on erittäin merkittävä parannus artikkelin kirjoittajan eli tekijän oikeuksiin päättää työnsä näkyvyydestä ja saattamisesta laajemman lukijakunnan saataville. Se on myös osa avoimen tieteen ja Plan S -julkilausuman tavoitteita, joita esimerkiksi Suomen yliopistojen rehtorineuvosto UNIFI ry, Tieteellisten seurain valtuuskunta TSV, sekä useat tutkimusrahoittajat, kuten Suomen Akatemia, kannattavat. Selvyyden vuoksi laissa tai sen esitöissä on hyvä todeta, että oikeus koskee artikkelin kaikkia, myös lopullista, julkaistua versiota, eikä siihen sovelleta embargoa.

Espoossa, 28.10.2021

CSC-Tieteen tietotekniikan keskus Oy

Kimmo Koski

Toimitusjohtaja

Irina Kupiainen

Yhteiskuntasuhdejohtaja

Tuomikorpi Satu

CSC - Tieteen tietotekniikan keskus Oy